

KONKURENTSIAMET

Võrgu arengukava koostamise ja esitamise juhend põhivõrguettevõtjale

Tallinn 2023

Sissejuhatus

Võrguettevõtjal on kohustus oma teeninduspiirkonnas arendada võrku viisil, mis tagab võimaluse järjepidevalt osutada õigusakti ja tegevusloa tingimuste kohast võrguteenust võrguga ühendatud tarbijatele, energiaringkondadele, tootjatele, liinivaldajatele ja teistele võrguettevõtjatele, arvestades nende põhjendatud vajadusi, ning ühendada võrguga oma teeninduspiirkonnas asuva turuosalise nõuetekohane elektripaigaldis. Võrku arendades järgib võrguettevõtja varustuskindluse tagamise, tõhususe ning turgude integreerimise vajadust, arvestades neis valdkondades tehtavate uurimuste tulemusi.

Tulenevalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944¹ artiklist 51 on Eesti elektrituruseaduse² §66 lõike 8 alusel seatud põhivõrguettevõtjale kohustus vähemalt iga kahe aasta tagant esitada võrgu kümneaastane arengukava, mis põhineb olemasoleval ja prognoositaval nõudlusel ja pakkumisel. Võrgu arengukava peab sisaldama tõhusaid meetmeid, millega tagada võrgu piisav võimsus ja varustuskindlus.

Võrgu arengukavade koostamise ja monitoorimise peamiseks eesmärgiks on üle Euroopa toetada taastuvatest energiaallikatest tootmisüksuste võrku integreerimist, hõlbustada energiasalvestus üksuste arendamist ning transpordisektori elektrifitseerimist.

Põhivõrguettevõtja esitab võrgu arengukavas:

- 1) peamised ülekandetaristu osad, mis tuleb järgmise kümne aasta jooksul ehitada või ajakohastada;
- 2) loetelu investeeringutest, mille kohta on otsus juba tehtud või mis tuleb teha järgmise kolme aasta jooksul;
- 3) investeerimisprojektide ajakava;
- 4) võrgu laiendamise asemel kasutatavad paindlikkusteenused;
- 5) eeldatava tarbimise;
- 6) võimalused teiste riikidega kauplemiseks;
- 7) Euroopa Liidu ja piirkondlike võrkude investeerimiskavad vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943³ artiklile 48;
- 8) vajalikud tugiteenused.

Võrgu arengukava peab kooskõlas olema teiste riiklike kavadega ning peegeldama reguleerivaid raamistikke, näiteks stimuleerivaid määrusi ja riiklikul tasemel teostatud uuringuid. Arengukava väljatöötamisel võtab põhivõrguettevõtja täielikult arvesse, kas võrgu laiendamise asemel saaks kasutada tarbimiskaja, energiasalvestusüksusi või muid ressursse, eeldatavat tarbimist, kauplemist teiste riikidega ning liidu ja piirkondlike võrkude investeerimiskavu. Põhivõrgu arengukava peab olema kooskõlas võrgu kümneaastase mittesiduva liidu arengukavaga, millele on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 30 lõike 1 punktis b⁴ ja riikliku energia- ja kliimakavaga.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02019L0944-20220623>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/ELTS>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02019R0943-20220623>

⁴ ENTSO-E võtab iga kahe aasta järel vastu kogu liitu hõlmava võrgu kümneaastase mittesiduva arengukava (kogu liitu hõlmava võrgu arengukava) ja avaldab selle.

Põhivõrguettevõtja konsulteerib võrgu arengukava koostamisel sidusrühmadega, avaldab arengukava oma veebilehel ja esitab võrgu arengukava Konkurentsiametile iga kahe aasta tagant hiljemalt 15. aprilliks. Konkurentsiamet võib taotleda võrgu arengukava muutmist.

Konkurentsiamet jälgib ja hindab kümneaastase võrgu arengukava täitmist. Ühtlasi on see sisendiks igale järgnevale kahe aasta möödudes koostatavale arengukavale, kus kahe aasta jooksul projektide elluviimisel esinenud muudatused tuleb kajastada võrgu arengukava uues versioonis.

Arengukava peab olema ülesehitatud lihtsalt ja loogiliselt, et see oleks kergesti jälgitav ja arusaadav. Informatsioon peab olema konkreetne ja reprodutseeritav ning arengukava ja konsultatsiooni tulemused peavad olema sidusrühmadele kättesaadavad. Investeeringute kontrollimine ja projektide staatuste jälgimine peab olema lihtne.

1. Metoodika ja arengustsenaariumid

Võrgu arengukava peab kajastama, mille alusel põhivõrguettevõtja identifitseerib võrgu arendamiseks vaja minevad investeeringud ja projektid. Selleks, et võrgu arendamine ja investeeringute planeerimine oleks läbipaistev, peab põhivõrguettevõtja võrgu arengukavas täpselt kirjeldama planeerimismetoodikat ja arengukava koostamisel sisendiks valitud arengustsenaariume. Lisaks valitud metoodikale ja stsenaariumitele peab arengukavas eraldi välja tooma ka alternatiivsed metoodikad ja stsenaariumid, mida arengukava koostamisel analüüsiti ja kaaluti. Selgitada tuleb metoodikate erinevusi ning põhjendada, miks on valitud just antud planeerimismetoodika(d) ja stsenaarium(id).

Metoodika ja stsenaariumite kirjeldus peab andma ülevaate ajaperioodist, võrgu ja süsteemi analüüsist, millele tuginetakse ning milliseid modelleerimistarkvarasid kasutatakse. Ühtlasi tuleb vastavale perioodile välja tuua tootmise, tarbimise ning ekspordi ja impordi prognoosid. Sellele lisaks tuleb kirjeldada võrgu hetkeolukorda ning eraldi välja tuua võrgus esinenud intsidendid (vähemalt viimase kahe aasta jooksul), süsteemi kitsaskohad ning ajendid võrgu arendamiseks.

Planeerimismetoodika peaks ajas olema järjepidev, et oleks tagatud läbipaistvus ja sidusus. Kui põhivõrguettevõtja näeb, et planeerimiseks kasutatavas metoodikas on aja jooksul vaja teha korrekture või metoodikat on vaja muuta, siis peab selleks olema piisav põhjendus koos selgitusega kuidas tagatakse metoodika muutmisel sidusus varasemalt kasutatud metoodikaga. Metoodika muutmise vajadusest tuleb eraldi teada anda Konkurentsiametile.

Võrguettevõtja poolt valitud võrgu arengu planeerimismetoodika peab võimaldama paindlikkust ja alternatiive. Ühtlasi tuleb metoodikat määrates kinni pidada riiklikest regulatsioonidest ja see peab vastama riiklike programmide eesmärkidele. Täna on Eestis riiklikeks arengukavadeks energia- ja kliimakava 2030⁵ (REKK 2030) ning energiamajanduse arengukava aastani 2030⁶ (ENMAK 2030). Lisaks on stsenaariumite koostamisel tähtsaks sisendiks üleeuroopaline kümne aastane võrguarengukava⁷ (*Ten Year Network Development Plan, TYNDP*).

Võrgu arengu planeerimisel kasutatav metoodika ja arengustsenaariumid peavad olema selged ja arusaadavad, et kõik asjaosalised, keda arengukava puudutab mõistaksid seda üheselt.

⁵ <https://www.mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/energiamajandus/energia-ja-kliimakava>

⁶ <https://www.mkm.ee/energeetika-ja-maavarad/energiamajandus/energiamajanduse-arengukava>

⁷ <https://tyndp.entsoe.eu/documents>

2. Arengukava esitlemine ja monitooring

Arengukava tuleb esitada ühtse dokumendina, mis võib sisaldada lisasid (näiteks konsultatsiooni tulemused, tabelid põhiantmetega jne). Arengukava peab olema üles ehitatud lihtsalt ja loogiliselt nii, et see oleks arusaadav ka kolmandatele isikutele.

Põhivõrgu arengukavas välja toodud investeeringud võivad liigituda sisevõrgu, piiriülesteks ja kohalikeks projektideks. Iga investeeringu juures tuuakse välja ka selle kategooriad (nt, vara, uus ehitus, renoveerimine, võimsuse suurendamine, juhtimine, IT ja turvalisus, jne).

Lisaks valitud investeeringutele peab arengukava kajastama ka alternatiivseid investeeringuid, mida antud perioodiks analüüsiti ning põhjendada tehtud valikut.

Paindlikkusel põhinevate lahenduste korral tuleb selgelt määratleda pakutav lahendus, selle mõju ulatus ning saadav tulemus. Lisaks sellele tuleb eraldi välja tuua ka võimalikud alternatiivid, mida võrguettevõtja analüüsis ja mis kõrvale jäeti koos vastavate selgitustega.

Iga projekti juures tuleb esitada ülevaade projekti andmetest. Näide projekti andmete esitamise kohta on toodud lisa 1. Iga investeeringu juures tuleb välja tuua projekti põhiantmed (projekti nimi, tehniline kirjeldus, asukoht, investeeringu peamine vajadus, saadav tulemus, kasutusel võtu aeg, projekti staatus, ühisprojektide puhul osalused, investeeringute suurus, rahastamine, jne). Lisaks põhiantmetele tuleks iga projekti juures eraldi välja tuua ka teadaolevad asjaolud, mis võivad projekti elluviimist mõjutada ning riskianalüüs.

Projekti protsesside identifitseerimise ühtsuse eesmärgil tuleks arengukavas projekti staadiumi juures kasutada järgnevat tähistust: „vaatluse all“, „plaanis, kuid mitte veel kinnitatud“, „kinnitatud“, „ehitamisel“, „kasutusele võetud“. Projektide edasise monitooringu eesmärgil on võrgu arengukavas tarvis välja tuua projektide tegelik progress võrreldes eeldatud rakendusplaaniga. Kui projekti tegelik olukord ei vasta plaanitule, tuleb iga projekti kohta eraldi selgitusi jagada, miks projekti tegelik olukord ei vasta plaanitule ja kuidas toimub selle ajastamine. Sellele lisaks peab võrguettevõtja näitama, mida on ette võetud riskide maandamiseks, et vältida edasisi viivitusi projekti elluviimisel. Samuti peab arengukavas olema eraldi punkt, mis kirjeldab võrguettevõtja lähenemist riskijuhtimisse ning näitab, milliseid meetodeid kasutatakse projektide elluviimisel viivituste vältimiseks ja leevendamiseks.

Täiendava informatsioonina on põhivõrgu arengukavas vaja välja tuua muud võrgu arengut mõjutavad tegurid aga ka võrgu arendamise võimalused järgneva kümne aasta jooksul. Teguriteks võivad olla naaberriikidega allkirjastatud kokkulepped või memorandumid, kliimapoliitikast tulenevad suunised ja arengusuunad, seadusest tulenevad ettekirjutused, või uued väljakutsed võrgus. Sellele lisaks on tarvis võrgu arengukava koostades analüüsida järgneva perioodi investeeringute mõju võrguteenusele.

3. Arengukava konsultatsioon

Elektrituruseaduse alusel konsulteerib põhivõrguettevõtja võrgu arengukava koostamisel sidusrühmadega ning avaldab võrgu arengukava oma veebilehel.

Põhivõrgu arengukava esitamise ja konsultatsiooni läbiviimise protsess on kajastatud lisa 2.

Konsultatsiooni korraldamisel tuleb silmas pidada, et see peaks kestma piisavalt kaua (vähemalt 30 päeva) ja andma selgelt kogu teabe, mida on sidusrühmadel vaja teadliku panuse andmiseks. Põhivõrguettevõtja on kohustatud konsultatsiooni käigus saadud kommentaare ja ettepanekuid läbi töötama, hindama kuidas saaks antud kommentaare ja ettepanekuid ellu viia ning tegema arengukavas vastavad muudatused. Põhivõrguettevõtja peab olema võimeline põhjendama, kas ja kuidas konsultatsiooni tulemused mõjutasid arengukava ning juhul kui mõni kommentaar või ettepanek pole ellu viidud, siis tagama piisava põhjenduse miks seda ei ole tehtud.

4. Konkurentsiameti tegevused

Konkurentsiamet töötab välja juhendi, milles on toodud peamised arengukava puudutavad põhimõtted. Konkurentsiamet võib kaaluda arengukava formaadi soovitude andmist, sealhulgas digitaliseemistehnikad võrgumudelite jagamiseks teabemudeli vormingus, et võimaldada detailsemat hindamist ja analüüsi. Ühtse malliga arengukava loomine tagab järjepidevuse.

Konkurentsiamet konsulteerib võrgu arengukava üle vaadates kõikide võrguühenduse kasutajatega. Protsessi käigus võib Konkurentsiamet esitada põhivõrguettevõttele täiendavaid küsimusi ning taotleda täpsemaid andmeid arengukava analüüsimiseks. Vastavalt seadusele võib Konkurentsiamet vajadusel taotleda arengukava muutmist. Konkurentsiamet avaldab võrgu kümneaastase arengukava konsultatsiooni tulemused ja vajalikud investeerimisvajadused oma veebilehel.

Konkurentsiamet monitoorib arengukava elluviimist ning vajadusel küsib täiendavat informatsiooni ja selgitusi põhivõrguettevõtjalt. Põhivõrguettevõtja teavitab Konkurentsiametit, kui projekti tegelik olukord ei vasta võrguarengukavas plaanitule ning jagab vastavaid selgitusi. Konkurentsiamet jälgib ja hindab kümneaastase arengukava rakendamist.

Lisa 1. Projekti kirjeldus

Projekti nimi:

Projekti liigitus ja kategooriad:

Projekti algusaeg:

Kasutuselevõtu aeg:

Projekti staadium:

Projekti osapooled: *Ühisprojektide puhul märkida teised projektiga seotud juriidilised isikud*

Proгноositud investeringu maht: *Täiendavalt välja tuua projekti rahastamisega seotud juriidilised isikud ja nende osaluse maht.*

Võimsus: *Projektiga võrku lisatav võimsus või võimsuse muutus*

Projekti komponendid:

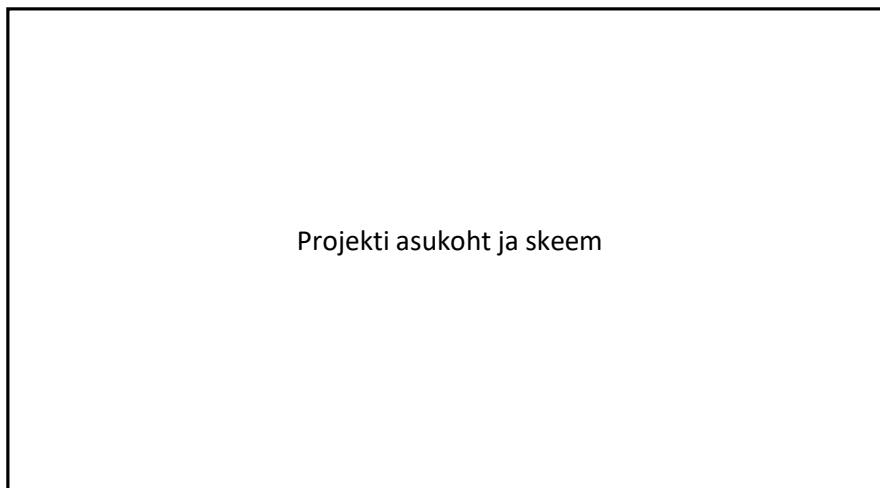
Loetleb asjakohased elemendid, mis kuuluvad konkreetse projekti ulatusse. Töös oleva projekti puhul ära märkida ka iga komponendi staatus (töös, valmis).

Projekti eesmärk ja saadav tulemus:

Kirjeldab projekti vajadust, eesmärke ja tulemust.

Projekti kirjeldus:

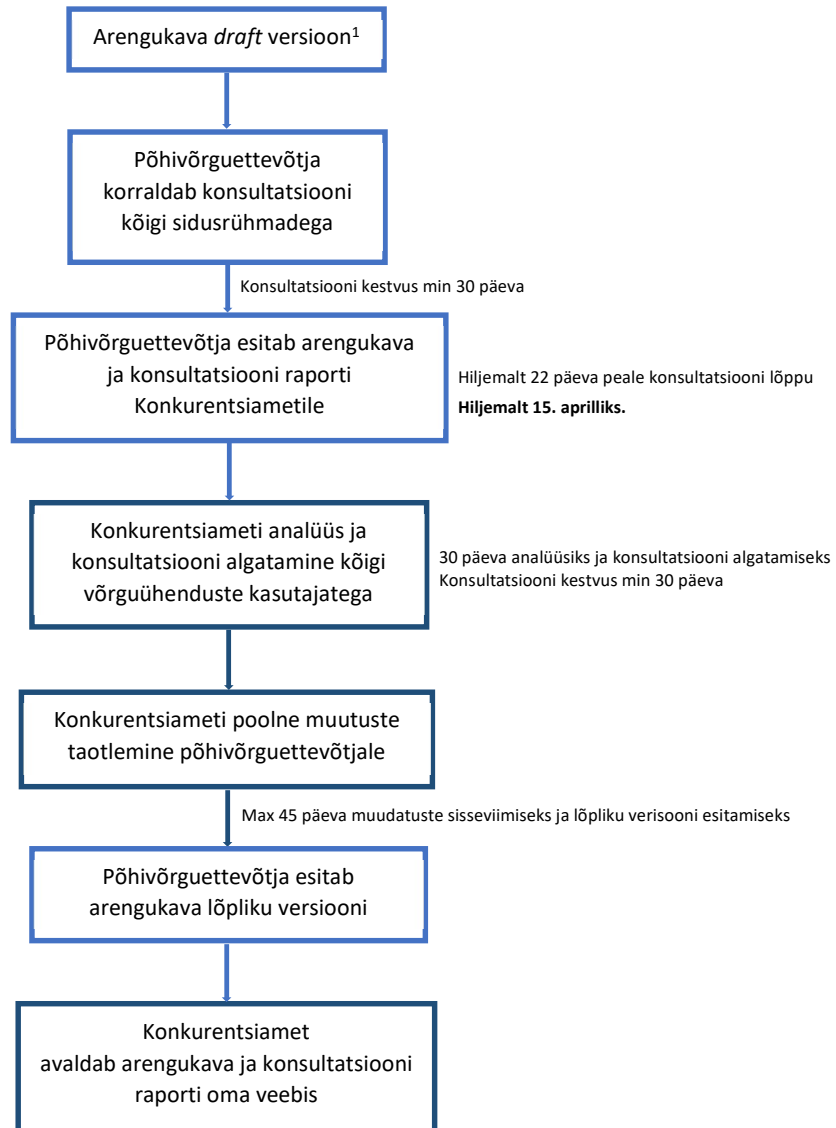
Projekti, selle raames tehtavate tööde ja soovitud tulemuse kirjeldus. Sisaldab projektiga seotud tööde asukohti ja ulatust, projekti objektide tehnilisi andmeid ja muud projektiga seotud olulist informatsiooni.

Projekti riskid:

Asjaolud, mis võivad projekti elluviimist mõjuda, lühike riskianalüüs ja riskide ennetamine ja maandamine.

Lisa 2. Põhivõrgu arengukava esitamise ja konsultatsiooni protsess

¹ *Draft* versiooni võib edastada varajaseks ülevaatuseks Konkurentsiametile.